

Bang zijn

Activiteiten rond een prentenboek, met specifieke aandacht voor kritisch denken

Leergebied: oriëntatie op jezelf en de wereld (OJW)
Sector, groep: primair onderwijs, groep 1 en 2
Materiaal: prentenboek *Het Boek van Bang* (Emily Gravett, 2007)

In *Het Boek van Bang* blijkt de muis, waar anderen bang voor zijn, zelf vreselijk bang te zijn voor allerlei dingen. Dit thema is aanleiding voor verschillende activiteiten waarin leerlingen worden uitgenodigd om kritisch te denken.

Toelichting op kritisch denken bij 'Bang zijn'

De kern van dit thema is kennis maken met verschillende perspectieven. Steeds worden de leerlingen uitgedaagd om zich te verplaatsen in anderen. Dat kan heel letterlijk door op die plaats te gaan zitten en te zien wat die ander zag, om dat vervolgens te vergelijken met wat ze zelf zagen vanaf hun plek. Het kan ook meer figuurlijk, door in het verhaal na te gaan wat maakt dat mensen bang zijn voor de muis en wat maakt dat de muis bang is voor heel andere dingen.

Het kritische denken schuilt in het principe 'de dingen zijn niet altijd zoals ze op het eerste gezicht lijken'. Hiermee ontwikkelen leerlingen de kritische houding waarin ze hun directe oordeel even uitstellen en eerst nadenken over, of onderzoeken hoe een ander dit zou kunnen ervaren of waarnemen.

Toelichting op de relatie met OJW

Het verhaal gaat over een emotie die de leerlingen bij zichzelf zullen herkennen: bang zijn of ergens van schrikken. Het doel is om verder te kijken dan die eerste indruk en na te denken over de ander. Hoe ervaart die ander dat jij bang bent, wat zou die ander daarvan kunnen vinden? Tegelijk gaat het ook om de *letterlijke* perspectiefwisseling: kijk eens door de ogen van de ander, wat zie of hoor je dan? Het ontwikkelen van die nieuwsgierigheid en kritische benadering van wat eerst heel eenduidig lijkt, legt bij kleuters een basis voor veel activiteiten binnen het kennisgebied OJW.

Onderwijsactiviteiten bij het prentenboek

Lees het boek voor en toon de prenten aan de leerlingen. Het boek hoeft niet in een keer te worden uitgelezen. Geef tussendoor en na afloop gelegenheid voor een of meer van de genoemde activiteiten.

In het schema op de laatste pagina's zijn de onderwijsactiviteiten gekoppeld aan het leerplankader 'kritisch denken'. Zo wordt inzichtelijk hoe er gewerkt wordt aan de deelaspecten van kritisch denken.

Onderwijsactiviteiten die uitnodigen tot kritisch denken:

- Voer gesprekjes over de titel, de voorplaat.
- Lees voor en geef de leerlingen ruimte om te reageren. Stel vragen en help daarmee de leerlingen om zich in te leven in de hoofdpersoon, de muis. (Hoe zou de muis zich nu voelen? Wat kan de muis nu doen? Etc.)
- Laat leerlingen tekenen en schilderen naar aanleiding van het verhaal.
- Laat leerlingen naar aanleiding van (een stukje van) het verhaal in de poppenkast spelen.
- Laat leerlingen in tweetallen benoemen waardoor zij weleens bang waren.

- Stel tijdens de herhaling van het voorlezen van het boek (na enkele dagen) de vraag centraal of het slim was van de muis om voor elk van die dingen bang te zijn (bv. omdat ze gevaarlijk zijn), of dat bang zijn helemaal niet nodig was.
- Vraag bij de nabespreking van het verhaal om te bedenken waarvoor leerlingen zelf bang zijn en of dat slim of eigenlijk onnodig is.
- De volgende dag wordt het verhaal met elkaar naverteld. Stel bij elk voorval de vraag centraal of er genoeg reden was om hiervoor bang te zijn. Dit leidt tot een soort conclusie over bang zijn.
- Stel je voor dat iemand uit een andere groep kwam en zei dat iets juist gevaarlijk was, of juist helemaal niet. Wat zou je dan zeggen om duidelijk te maken waarom je het daarmee niet eens bent? Tweetallen bespreken dit voor. Daarna mogen de tweetallen aan andere tweetallen vertellen wat zij wel en geen reden vinden om bang te zijn.
- Help leerlingen met het wisselen van perspectief, met het kijken door de ogen van een ander. Stel vooral veel vragen. Bijvoorbeeld: de muis is bang voor jou, maar als jij begint te gillen en zwaaien met je armen, wat merkt de muis dan?

Leerplankader met voorbeeldactiviteiten

Kritisch denken	De leerling...	De leerling ... (activiteiten in deze les)	Onderwijsactiviteiten in deze les
interpreteren	kan een onderwerp met eigen kennis en nieuwverworven informatie duiden	... herkent wat het betekent om bang te zijn ... geeft betekenis aan de in het verhaal beschreven ervaringen en gevoelens	<ul style="list-style-type: none"> Gesprek over de titel, n.a.v. de voorplaat. Via interactief voorlezen leerlingen uitnodigen zich in te leven in de hoofdpersoon (de muis).
analyseren	kan benodigde informatie verwerven, ordenen en structureren	... herkent welke verschillen er zijn tussen de verschillende 'spelers' in het verhaal en hun reden om bang te zijn	<ul style="list-style-type: none"> Door gesprekjes met kleine groepjes, door tekenen en schilderen en door het uitspelen in de poppenkast krijgen de leerlingen verschillende kansen om na te denken over redenen om bang te zijn en die redenen te koppelen aan bepaalde gebeurtenissen of omstandigheden. In de nabesprekings-momenten krijgen de leerlingen in tweetallen de kans om samen te benoemen waardoor ze weleens bang waren.
	kan gevonden informatie beoordelen op bruikbaarheid, betrouwbaarheid en representativiteit	... onderscheidt en benoemt welke aspecten in het verhaal het bang zijn bij anderen veroorzaken	
	kan betekenisvolle vragen stellen		
evalueren	kan (vakinhoudelijke) argumenten of criteria gebruiken voor een waardering van of mening over een onderwerp	... weegt de redenen om bang te zijn als 'terecht' of 'onnodig' of ...	<ul style="list-style-type: none"> Tijdens de herhaling van het voorlezen van het boek (na enkele dagen) staat de vraag centraal of het slim was om voor elk van die dingen bang te zijn (bv. omdat ze gevaarlijk zijn), of dat bang zijn helemaal niet nodig was. In de nabespreking hiervan vraagt de leraar om eens te bedenken waarvoor ze zelf bang zijn en of dat slim of eigenlijk onnodig is.
	kan belangen van mensen of groepen onderscheiden en brengt deze in verband met een ingenomen standpunt	... reflecteert op eigen redenen om voor iets bang te zijn en kan aangeven hoe realistisch die redenen zijn	
	kan zich verplaatsen in opvattingen, waarden en motieven van anderen		
	kan opvattingen, waarden en motieven van anderen vergelijken met die van zichzelf		
	kan ingenomen standpunten herkennen		
	kan vooroordelen herkennen		
concluderen	kan conclusies trekken op basis van alle relevante informatie	... stelt vast of de muis reden had om bang te zijn en of de mensen rondom muis redenen hadden om bang voor muis te zijn	<ul style="list-style-type: none"> De volgende dag wordt het verhaal met elkaar naverteld. Hierbij staat bij elk voorval de vraag centraal of er genoeg reden was om hiervoor
	kan aangeven welke consequenties volgen uit de conclusies		

Kritisch denken	De leerling...	De leerling ... (activiteiten in deze les)	Onderwijsactiviteiten in deze les
concluderen	accepteert kritiek van anderen en weegt die kritiek		bang te zijn. Dit leidt tot een soort conclusie over bang zijn.
uitleggen	kan de conclusie beargumenteren of onderbouwen	... geeft een onderbouwing voor de getrokken conclusie: waardoor weet of denk ik dat?	<ul style="list-style-type: none"> • Stel je voor dat iemand uit een andere groep kwam en zei dat iets juist gevaarlijk was, of juist helemaal niet. Wat zou je dan zeggen om duidelijk te maken waarom je het daarmee niet eens bent? Tweetallen bespreken dit voor. • Ten slotte mogen de tweetallen aan andere tweetallen vertellen wat zij wel en geen reden vinden om bang te zijn.
	kan uitleggen hoe het uiteindelijke oordeel tot stand is gekomen	... vertelt de redenen om bang voor iets te zijn en de onderbouwing daarvan, op een manier dat anderen het ook snappen	
houding	heeft een onderzoekende houding	... is nieuwsgierig en vraagt zich af waardoor iets is zoals het is	Deze houdingsaspecten worden bevorderd door: <ul style="list-style-type: none"> – het verhaal, waarin ineens perspectiefwisseling plaats vindt; – de mogelijkheden om met elementen uit dit verhaal actief aan de slag te gaan; – nieuwsgierige vragen van de leraar en uitdagende opdrachten om samen te bespreken; – er een thema van te maken, waardoor ieder gelegenheid krijgt er langer over na te denken en door ervaringen en verhalen van anderen zo nodig van mening/inzicht te veranderen.
	wil goed geïnformeerd zijn	... heeft een onderzoekende houding en wil de dingen die hij/zij bedenkt uitproberen .	
	heeft vertrouwen in het eigen vermogen tot redeneren	... wil weten hoe iets (in elkaar) zit	
	staat open voor verschillende wereldbeelden	... is optimistisch over de eigen mogelijkheden om antwoorden te vinden op de eigen vragen	
	accepteert dat iemand een andere mening kan hebben	... staat open voor het bestaan van verschillende manieren om iets te ervaren of betekenis te geven	
	gaat respectvol om met de mening van anderen	... accepteert dat iemand een andere mening kan hebben dan hij/zij zelf	
	is zich bewust van mogelijke persoonlijke vooroordelen	... lacht anderen die iets anders zien of ervaren niet uit	
	is zorgvuldig in oordelen	... is zich bewust dat de eigen mening ook niet kan kloppen	
	is bereid om eigen zienswijzen te heroverwegen of te herzien	... wil eerst meer weten voordat hij/zij een mening geeft	